



Warszawa, dnia 26 lutego 2026 r.

WPN-I.070.1.2026.AA/SB

**Panie i Panowie
Wójtowie/Burmistrzowie/Prezydenci
Starostowie Powiatów**

Szanowni Państwo,

Wraz z wiosną rozpoczyna się okres intensywnych remontów budynków oraz innych prac budowlanych. Realizacja wielu inwestycji, w tym prac termomodernizacyjnych, wymaga przeprowadzania wizji w terenie, wykluczenia bądź potwierdzenia obecności gatunków objętych ochroną i zaplanowania działań z poszanowaniem przyrody.

Podstawowym aktem prawnym, który reguluje ochronę zwierząt podczas prowadzenia prac termomodernizacyjnych, remontów i innych prac budowlanych jest ustawa o ochronie przyrody. Zgodnie z art. 52 ust. 1 tej ustawy oraz § 6 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt, w stosunku do chronionych gatunków zwierząt, w tym ptaków, obowiązują m.in. zakazy: umyślnego zabijania, okaleczania, chwytania, niszczenia ich jaj, niszczenia siedlisk będących ich obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania, niszczenia, usuwania lub uszkodzenia gniazd, umyślnego uniemożliwiania dostępu do schronień oraz umyślnego płoszenia lub niepokojenia w miejscach noclegu, w okresie lęgowym w miejscach rozrodu lub wychowu młodych.

Stałymi bywalcami, związanymi z zabudowaniami są m.in. jerzyki, wróble, mazurki, kawki, gołębie miejskie, pustułki, sikory, oknówki, ale też szereg gatunków nietoperzy, a wśród nich borowiec wielki czy mroczek późny. Wśród drzew często spotkamy sikory, kosy, sroki czy wrony siwe. Zwierzęta te są w Polsce objęte ochroną gatunkową, mającą na celu zarówno ochronę poszczególnych osobników, jak i ich gniazd oraz siedlisk. Co ważne przepisy z zakresu ochrony gatunkowej obowiązują przez cały rok. W okresie od 16 października do końca lutego możliwe jest jedynie usuwanie gniazd z obiektów budowlanych lub terenów zieleni, i to wyłącznie w sytuacji, gdy wymagają tego względy bezpieczeństwa lub sanitarne. Tak więc także we wskazanym wyżej okresie bez decyzji derogacyjnej nie wolno prowadzić prac powodujących zniszczenie siedliska np. poprzez likwidowanie szczelin i ubytków w elewacji, zamknięcie dostępu do stropodachu poprzez kratowanie otworów wentylacyjnych, czy też wycinanie drzew w przypadku terenów zieleni, jeśli miejsca te bywają wykorzystywane przez zwierzęta, nawet gdy w momencie prowadzenia prac nie stwierdza się ich obecności. Podobnie sytuacja kształtuje się w odniesieniu do demontażu istniejących w obrębie budynków skrzynek lęgowych w celu wykonania prac np. w obrębie elewacji - każdorazowo wymagane jest uzyskanie zezwolenia na niszczenie siedliska chronionego gatunku, natomiast od 1 marca konieczne jest dodatkowo uzyskanie zezwolenia zarówno na usuwanie gniazd z budek lęgowych w wyniku ich demontażu (bez zezwolenia w okresie zimowym można usunąć jedynie samo gniazdo z budki).

Nasze doświadczenia wskazują, że o ile planowane wycięcie drzewa na którym znajduje się gniazdo lub budka nie stwarza zazwyczaj wątpliwości i prowadzi do postępowania zgodnego z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa, to podjęcie inwestycji budowlanej, związanej szczególnie z remontem lub termomodernizacją, generuje co roku konieczność podejmowania szeregu interwencji ze strony m.in. Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie. Pozwolę sobie zatem skupić się w dalszej części na tym zagadnieniu.

Na wstępie zaznaczę, że siedliskiem zwierząt objętych ochroną gatunkową jest obszar ich występowania w ciągu całego życia lub dowolnego stadium ich rozwoju. Miejsca wykorzystywane do



Spełniamy wymagania EMAS - zarządzamy urzędem efektywnie, oszczędnie i prośrodowiskowo

ul. Henryka Sienkiewicza 3, 00-015 Warszawa, tel.: 22 556-56-00, fax: 22 556-56-02, sekretariat@warszawa.rdos.gov.pl, gov.pl/web/rdos-warszawa

łęgów przez te zwierzęta zlokalizowane także w obrębie budynków należy traktować jako ich siedliska podlegające ochronie prawnej. Siedliskiem mogą być:

- stropodach, strych,
- szczeliny między płytami,
- przestrzenie pod parapetami, balkonami,
- przestrzenie między rynną a ścianą,
- ubytki w elewacji,
- przewody kominowe,
- otwory wentylacyjne.

Niewłaściwe prowadzenie prac może doprowadzić do zniszczenia siedliska, uwięzienia np. ptaków, uniemożliwienia dostępu do gniazd i piskląt, a także niepokojenia, a nawet wypłoszenia zwierząt, przez co opuszczają one swoje gniazda, co może spowodować utratę łęgów. Chcąc uniknąć takich zdarzeń, w pierwszej kolejności należy dokonać oględzin budynków w celu stwierdzenia, czy stanowią one siedlisko chronionych gatunków zwierząt. Jeśli oględziny potwierdzą, że mamy do czynienia z takim siedliskiem, należy określić gatunek i jego liczebność, wskazać lokalizację schronień, zaplanować metody i harmonogram prowadzenia prac oraz przewidzieć sposoby kompensacji utraconych miejsc łęgowych. W przypadku braku dostatecznej wiedzy do samodzielnego określenia powyższej kwestii należy posiłkować się wiedzą ekspercką. Przed planowanym terminem realizacji prac termomodernizacyjnych zaleca się skorzystanie z usług ornitologa i/lub chiropterologa, który po wnikliwych oględzinach budynku sporządzi ekspertyzę potwierdzającą lub wykluczającą obecność ptaków lub nietoperzy pod ochroną. Obserwację siedlisk chronionych gatunków zwierząt należy rozpocząć w roku poprzedzającym planowaną termomodernizację lub remont budynku i prowadzić ją od marca do listopada. Wynika to z faktu, że poszczególne gatunki zajmują swoje stanowiska łęgowe w różnym okresie. Przykładowo, jerzyki przebywają w Polsce od początku maja do połowy sierpnia i w tym czasie korzystają ze swoich schronień w budynkach czy skrzynkach łęgowych. Wyprowadzają zwykle jeden lęg w roku, a samice przystępują do składania jaj pod koniec maja i na początku czerwca. Z kolei wróbel budowę gniazda rozpoczyna już w marcu i w zależności od warunków potrafi wyprowadzić 2–4 lęgi w roku, jego okres lęgowy trwa od kwietnia do końca sierpnia a, zdarza się, że ostatni lęg ma jeszcze we wrześniu. Kawka wyprowadza zazwyczaj jeden lęg, rzadko dwa. Samica kawki składa jaja od połowy kwietnia. Warto wiedzieć jednak, że dorosłe kawki odwiedzają swoje miejsca łęgowe i bronią ich przez cały rok, co jest u ptaków rzadkością. Ponadto, wróble i mazurki, ale często również kawki i gołębie miejskie, całorocznie wykorzystują szczeliny budynków jako miejsce nocowania.

Warto również zastanowić się nad harmonogramem prowadzenia prac. Odpowiednio wcześniej zaplanowane działania mogą odbyć się szybko, sprawnie i bez naruszania przepisów z zakresu ochrony gatunkowej. Wystarczy dostosować terminy i sposoby wykonywania prac do okresu lęgowego ptaków. W przypadku jednak stwierdzenia, że budynek lub jego część była lub jest wykorzystywana przez zwierzęta objęte ochroną gatunkową, należy wystąpić z wnioskiem do regionalnego dyrektora ochrony środowiska o wydanie zezwolenia na niszczenie gniazd, niszczenie siedlisk będących obszarem rozrodu, wychowu młodych i odpoczynku, umyślne uniemożliwienie dostępu do schronień oraz umyślne płoszenie lub niepokojenie w miejscach noclegu, w okresie lęgowym w miejscach rozrodu lub wychowu młodych. Dopiero po uzyskaniu stosownego zezwolenia możliwe jest przystąpienie do prac termomodernizacyjnych lub remontowych. Wzór formularza spełniającego wymogi formalne dla wniosku o odstępstwo od zakazów obowiązujących względem chronionych gatunków zwierząt został zamieszczony na stronie internetowej Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie pod adresem: <https://www.gov.pl/web/rdos-warszawa/wniosek-o-wydanie-zezwolenia-na-odstepstwo-od-zakazow-w-rezerwacie-przyrody>. Warto w tym miejscu podkreślić, że decyzja zezwalająca na odstępstwo od zakazów jedynie dopuszcza realizację określonych czynności względem gatunków chronionych, nie jest więc w istocie decyzją nakazową. Jednak realizacja prac na których zezwolenie ubiega się wnioskodawca, w zdecydowanej większości przypadków uwarunkowana jest podjęciem odpowiednich działań, w tym m.in. zapewnieniem nadzoru przyrodniczego czy dokonania kontroli siedlisk tuż przed podjęciem robót, w celu ograniczenia możliwości pogorszenia stanu populacji chronionych gatunków. Częstym warunkiem jest także zastąpienie niszczonego siedliska np. poprzez montaż skrzynek łęgowych. Pamiętać należy, że wnioskodawca uzyskując zezwolenie nie ma obowiązku podejmować czynności na które otrzymał decyzję, jednak w sytuacji jeśli prace zostaną przeprowadzone konieczne jest ich prowadzenie zgodnie z warunkami określonymi w zezwoleniu, w tym dokonania w odpowiednich miejscach montażu

skrzynek lęgowych jeśli obowiązek taki został określony w decyzji. Brak zastosowania się do obowiązujących przepisów i zaleceń skutkować może skierowaniem wniosku na policję o podejrzeniu popełnienia wykroczenia oraz skierowaniem wniosku do Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego o wstrzymanie prowadzenia prac budowlanych. W przypadku obiektów zabytkowych, w obrębie których ochronie konserwatora zabytków podlega również elewacja takiego obiektu, to po stronie wnioskodawcy jest przedstawić regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska wszelkich uwarunkowań mogących mieć wpływ na możliwość dokonania działań minimalizujących szkody w świecie przyrody – np. ograniczeń w możliwości montażu skrzynek lęgowych. W tym celu niezbędne jest wskazanie stosownych informacji zgodnie z ww. formularzem wniosku. Dodatkowo należy rozważyć zastosowanie alternatywnych dla skrzynek lęgowych rozwiązań – mogących być zgodnymi ze wskazaniami konserwatora zabytków – np. zastosować specjalne cegły z otworem zapewniającym miejsca lęgowe jerzykom, ale też innym gatunkom wykorzystującym elewacje budynków do gniazdowania, np. wróbli, mazurków czy kopciuszków.

Mając powyższe na uwadze, zwracam się do Państwa z uprzejmą prośbą o rozważenie możliwości wprowadzenia w ramach posiadanych kompetencji regulacji prawnych lub zapisów decyzji (tu np. pozwolenia na budowę), przyczyniających się i zapewniających prowadzenie procesów inwestycyjnych z poszanowaniem prawa z zakresu ochrony gatunkowej. Przykładem takiej regulacji jest zarządzenie nr 1911/2022 z dnia 30 grudnia 2022 r. Prezydenta m.st. Warszawy (dostępne pod adresem [Zarządzenie nr 1911/2022 z 2022-12-30 - Prezydent m.st. Warszawy - BIP](#)), określające standardy ochrony zieleni w procesach inwestycyjnych na terenie m.st. Warszawy oraz wytyczne dla ochrony gatunkowej, wskazujące m.in. na konieczność przeprowadzenia oględzin terenu inwestycji i obiektów budowlanych pod kątem obecności gatunków chronionych (ptaków, nietoperzy, drobnych ssaków, owadów) i ich siedlisk (np. gniazd, dziupli, nor) oraz dalszych działań niezbędnych do podjęcia w przypadku stwierdzenia obecności gatunków chronionych lub ich siedlisk. Wytyczne mają zastosowanie również w wydanych pozwoleniach na budowę, czego z kolei przykładem może być decyzja Nr 25/N/2023 Prezydenta m.st. Warszawy¹.

W razie wątpliwości dotyczących szczegółów postępowania podczas planowania i realizowania prac remontowych i budowlanych z uwzględnieniem obowiązujących przepisów z zakresu ochrony gatunkowej można korzystać z wiedzy i doświadczenia pracowników regionalnych dyrekcji ochrony środowiska oraz doświadczonych ornitologów. Warto także zapoznać się z poniższymi dokumentami:

1. [Stanowisko Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w sprawie niszczenia siedlisk podczas prowadzenia prac termomodernizacyjnych.](#)
2. [Stanowisko Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w sprawie stosowania modułów z kolca](#)

Z wyrazami szacunku

**Z up. Regionalnego Dyrektora
Ochrony Środowiska w Warszawie**

Aneta Adamska

**Z-ca Regionalnego Dyrektora
Ochrony Środowiska w Warszawie -
Regionalny Konserwator Przyrody**

/podpisano elektronicznie/

1

<https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://wola.um.warszawa.pl/documents/43348/68596833/25.N.2023%252C%2Bul.%2BWolno%25C5%259B%25C4%2587%2B1-3.docx/44f8ba12-e356-17fc-8fee-91a02c088ceb%3Ft%3D1680252794770&ved=2ahUKEwjh9Mf2r16SAxWjJRAIHAcFOMYQFnoECF8QAQ&usg=AOvVaw1RDqopcxHKPKvNr0IEubpE>